

Joanna Grzechnik
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
ORCID ID: 0000-0002-4657-3408
e-mail: j.grzechnik@gmail.com

Dialog obywatelski w Krakowie. Reprezentacje medialne aktorów dialogu obywatelskiego

ABSTRAKT

W artykule rozważana jest rola badań medioznawczych w analizie funkcjonowania lokalnego dialogu obywatelskiego. Autorka zakłada, że media, a zwłaszcza media lokalne, stanowią istotny głos pośredniczący i kształtujący sferę publiczną. Mają zatem potencjał do informowania i edukowania na temat dialogu obywatelskiego oraz jego uczestników. Podjęta analiza medialnych reprezentacji aktorów dialogu obywatelskiego ma służyć odpowiedzi na pytanie: czy dialog obywatelski w ujęciu instytucjonalnym obecny jest w lokalnym dyskursie medialnym?

SŁOWA KLUCZOWE: społeczeństwo obywatelskie, media lokalne, lokalny dialog obywatelski, reprezentacje medialne, sfera publiczna.

Wprowadzenie

Artykuł prezentuje jeden z aspektów badań przeprowadzonych w pierwszej połowie 2017 roku w Krakowie¹ w ramach „Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego” (ODO) – projektu dydaktyczno-naukowego realizowanego w oparciu o porozumienie o współpracy zawarte pomiędzy Gminą Miejską Kraków – Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim². Celem badań realizowanych w ramach ODO była diagnoza medialnych uwarunkowań prowadzenia dialogu obywatelskiego w Krakowie. Jedno z pytań szczegółowych,

¹ Artykuł powstał w oparciu o raport z badań: A. Hess, M. Bukowski, J. Grzechnik, W. Klytta, *Dialog obywatelski w Krakowie 3. Reprezentacje medialne*, Nowy Targ – Kraków 2017.

² Porozumienie o współpracy zawarte pomiędzy Gminą Miejską Kraków – Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim nr W/V/22/SO/16/2015 z dnia 5 lutego 2015 roku, <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/152932/karta> (27.04.2018).

na którym koncentruje się niniejszy tekst, brzmi: *jacy aktorzy dialogu obywatelskiego reprezentujący Miasto Kraków, organizacje pozarządowe oraz obywatele występują w artykułach dotyczących dialogu obywatelskiego?* Odpowiedź na powyższe pytanie miała na celu ustalenie, *czy dialog obywatelski w ujęciu instytucjonalnym obecny jest w medialnych reprezentacjach dialogu obywatelskiego w Krakowie?*

Ilościowo-jakościową analizą zawartości objęto trzy gazety codzienne oraz siedem portali internetowych³. W przypadku prasy były to: „Gazeta Krakowska”, „Dziennik Polski” z dodatkiem „Kronika Krakowska” oraz krakowskie wydanie „Gazety Wyborczej”. Natomiast w przypadku Internetu analizie zostały poddane portale internetowe badanych gazet, tj.: *GazetaKrakowska.pl*, *DziennikPolski24.pl*, *Krakow.Wyborcza.pl* oraz najpopularniejsze lokalne portale informacyjne: *Krakow.Onet.pl*, *KRKnews.pl*, *LoveKrakow.pl*, *Krakow.NaszeMiasto.pl*. Jednostką analizy był pojedynczy artykuł prasowy.

Dialog obywatelski – dlaczego w mediach?

Dialog obywatelski to istotny element demokracji partycypacyjnej. Ogólnie rzecz ujmując, można określić go jako współpracę władz z organizacjami obywatelskimi, która ma służyć poprawieniu funkcjonowania systemu politycznego i społecznego. Unia Europejska, odwołując się do zasady subsydiarności państwa oraz koncepcji dobra wspólnego, wprowadziła to pojęcie, w powyższym rozumieniu, w latach 90. XX wieku. Pojawiło się ono w zapisach Zielonej oraz Białej Księgi Europejskiej Polityki Społecznej⁴.

Jeśli chodzi o problematykę dialogu obywatelskiego w Polsce, to sam termin nie ma jeszcze ugruntowanej pozycji ani w sferze publicznej, ani w regulacjach ustawowych. Pojęciem dialogu obywatelskiego posłużono się dotychczas jedynie w dokumencie programowym „Zasady Dialogu Społecznego”⁵ przyjętym przez Radę Ministrów w 2002 roku. Natomiast w odniesieniu do regulacji prawnych wpisujących się w instytucjonalne znaczenie dialogu obywatelskiego, tzn. związanych z relacjami władza – organizacje pozarządowe, na poziomie samorządowym uchwalane są m.in. programy współpracy z organizacjami pozarządowymi⁶. Inicjatorka i współzałożycielka projektu pn. „Obserwatorium

³ Szerzej o sposobie doboru próby badawczej: A. Hess, M. Bukowski, J. Grzechnik, W. Klytta, *Dialog obywatelski w Krakowie...*, op. cit., s. 22-24.

⁴ T. Schimanek, *Dialog obywatelski. Polska 2007*, Warszawa 2007, s. 8-10.

⁵ *Zasady Dialogu Społecznego. Dokument programowy rządu przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 października 2002 r.*, Warszawa 2002, http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Zasady_Dialogu_Spolecznego_dokument_programowy.pdf (14.03.2017).

⁶ Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek uchwalania rocznych programów współpracy (art. 5a ust. 1) oraz daje możliwość uchwalania programów wieloletnich (art. 5a ust. 2), zob.: *Program współpracy*, Poradnik ngo.pl, <http://poradnik.ngo.pl/>

Dialogu Obywatelskiego” dr hab. Agnieszka Hess, prof. UJ z Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego uczestniczyła, jako ekspert, w procesie konsultacji „Wieloletniego Programu Współpracy Organizacji Pozarządowych z Gminą Miejską Kraków na lata 2015-2018”. W trakcie prac nad tym programem narodził się pomysł analizy dialogu obywatelskiego z perspektywy komunikologicznej, która w centrum zainteresowania stawia badania mediów.

W dialogu obywatelskim można wyróżnić trzy podstawowe formy relacji: informowanie, konsultowanie oraz współdecydowanie⁷. Dostęp obywateli do informacji oraz sposoby i formy komunikowania pełnią w nim kluczową rolę. To sprawia, że istotą podjętego w artykule zagadnienia jest rola mediów w mechanizmach funkcjonowania dialogu obywatelskiego. Brian McNair twierdzi, że w ‘idealnym’ systemie demokratycznym media powinny realizować pięć funkcji: *informacyjną* – informować obywateli o wydarzeniach dziejących się wokół nich, *edukacyjną* – wyjaśniać i/lub analizować znaczenie i wagę tych wydarzeń, *tworzenia platformy do publicznej debaty* – pomagać przy formowaniu się opinii publicznej umożliwiającej wyrażanie zróżnicowanych poglądów, *reklamową* instytucji rządowych i politycznych – uważnie obserwować działania elit politycznych i reagować na wszelkie przejawy nieprawidłowości, tzn. być strażnikami interesów grup społecznych (*watchdog*) robiąc ‘dobrą lub złą prasę’ podmiotom politycznym⁸ oraz *perswazyjną* – stanowić kanał komunikacyjny umożliwiający przedstawienie odbiorcom różnych politycznych punktów widzenia. Wymienione funkcje wiążą się bezpośrednio z istnieniem sfery publicznej⁹, ponieważ gdy media są właściwie zorganizowane, a więc stwarzają warunki do przepływu informacji i debaty, to można je traktować jako jedną z ważniejszych instytucji tej sfery¹⁰.

Ponadto, rozważając misję mediów we współczesnych demokracjach, należy odwołać się do jednej z normatywnych teorii komunikowania masowego, a mianowicie teorii odpowiedzialności społecznej. Według niej „media mają obowiązki wobec społeczeństwa [...]; powinny być prawdziwe, rzetelne, uczciwe, obiektywne i adekwatne [...]; powinny przestrzegać dobrych praktyk zawodowych [...]”¹¹. Teoria ta zakłada, że otwarte i pluralistyczne instytucje medialne – pośrednicząc w dialogu obywatelskim – mają potencjał, by wspierać rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz demokracji uczestniczącej. Warto zaznaczyć, iż media mogą być same traktowane jako aktorzy dialogu

program-wspolpracy#Czy%20program%20wsp%20C3%B3C5%82pracy%20powinien%20by%C4%87%20roczny%20czy%20wieloletni? (2.11.2017).

⁷ D. Długosz, J. J. Wygnański, *Obywatele współdecydują*, Warszawa 2005, s.21.

⁸ B. Dobek-Ostrowska, R. Wiszniowski, *Teoria komunikowania publicznego i politycznego*, Wrocław 2013, s. 121.

⁹ B. McNair, *An introduction to political communication*, Fifth Edition, London and New York 2011, s. 18-20.

¹⁰ D. McQuail, *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2012, s. 193-194.

¹¹ *Ibidem*, s. 185.

obywatelskiego. Postrzegając komunikowanie o dialogu obywatelskim jako element systemu komunikowania polityczno-publicznego¹² i mając świadomość, że nadawcy medialni występują zarówno w roli kanału komunikowania, jak i – aktora komunikowania¹³, należy pamiętać, że ich rola jako *gate-keeperów* może być niezwykle istotna zarówno z punktu widzenia kreowania reprezentacji medialnych dialogu obywatelskiego, jak i reprezentacji poszczególnych jego aktorów. Zgodnie z hipotezą porządku dziennego¹⁴ „media wpływają w bardzo poważny sposób na formowanie opinii publicznej ukierunkowując uwagę odbiorców na pewne wydarzenia, a inne ignorując”¹⁵.

Kim są aktorzy dialogu obywatelskiego w Krakowie?

Wskazanie, kogo uważa się za uczestników dialogu obywatelskiego, wynika bezpośrednio z tego, w jaki sposób rozumie się to pojęcie. Na potrzeby przeprowadzonej analizy medialnej reprezentacji aktorów dialogu obywatelskiego dokonano rozszerzenia wąskiej definicji (instytucjonalnej), obowiązującej w projekcie ODO.

W wąskim ujęciu dialogu obywatelskiego za podstawowych aktorów na poziomie miasta przyjmuje się instytucje publiczne miasta oraz organizacje pozarządowe funkcjonujące w tym mieście. Aby jednak poszerzyć perspektywę badawczą i zwiększyć możliwości diagnostyczne uwarunkowań dialogu obywatelskiego w Krakowie, w badaniach uwzględniony został także trzeci i czwarty aktor, a mianowicie obywatele występujący zbiorowo i indywidualnie. Dialog obywatelski jest formą uzgadniania decyzji publicznych, dlatego jego istotą są relacje na linii władza wykonawcza – obywatele. Krakowską medialną sferę publiczną charakteryzuje jednak obecność także instytucji niereprezentujących władzy wykonawczej¹⁶, takich jak miejskie jednostki organizacyjne, dlatego one także zostały wzięte pod uwagę. Wyodrębniono zatem pięć kategorii aktorów, tj. uczestników dialogu obywatelskiego w Krakowie. Są to: (1) aktorzy reprezentujący władze Miasta Kraków, (2) inne instytucje miejskie¹⁷, (3)

¹² Ze względu na zróżnicowane sposoby definiowania systemów komunikowania politycznego oraz publicznego oraz różne kategorie komunikowania o/w dialogu obywatelskim, które są uzależnione od występujących w nich aktorów dialogu obywatelskiego, trudno jest jednoznacznie stwierdzić, czy mamy do czynienia z komunikowaniem politycznym, czy też publicznym.

¹³ B. Dobek-Ostrowska, *Komunikowanie polityczne i publiczne*, Warszawa 2012, s. 180.

¹⁴ M. McCombs, D. Shaw, *The Emergence of American Political Issues*, St. Paul 1977.

¹⁵ B. Dobek-Ostrowska, *Komunikowanie polityczne...*, op. cit., s. 45.

¹⁶ Nominalistyczna definicja Piotra Frączka zakłada istnienie trzech elementów konstytuujących dialog obywatelski. Są to: (1) zinstytucjonalizowana forma, (2) relacje władza wykonawcza – zorganizowane grupy obywatelskie, (3) kluczowa rola negocjacji na drodze ustalania wspólnych stanowisk czy współuczestniczenia w podejmowaniu decyzji, zob.: P. Frączek, *Dialog obywatelski jako forma współrzędzenia*, „Federalistka”, 2010, nr 1, s. 64.

¹⁷ Są to pozostali przedstawiciele władz miejskich, którzy często postrzegani są jako aktorzy dialogu

organizacje pozarządowe¹⁸ oraz (4) obywatele występujący kolektywnie (w tym m.in.: ruchy obywatelskie, komitety społeczne oraz różnego typu niezinstytucjonalizowane inicjatywy oddolne) i (5) obywatele występujący indywidualnie (w tym: anonimowi mieszkańcy miasta oraz tzw. liderzy opinii społecznej). Wymienione kategorie aktorów można zredukować do dwóch głównych. Pierwsze dwie tworzą aktora odgórnego, natomiast pozostałe – oddolnego aktora dialogu obywatelskiego.

Analiza formalna

Analizie zawartości poddano próbę badawczą składającą się z 10 503 artykułów prasowych oraz internetowych. Na poziomie analizy formalnej ustalono, iż artykuły dotyczące dialogu obywatelskiego¹⁹ stanowiły 5,9%, a zatem otrzymano 616 jednostek analizy. Natomiast artykuły, które zakwalifikowano jako mówiące o dialogu obywatelskim w szerokim sensie, czyli poruszające rzeczoną tematykę, ale bez wykorzystania fachowej terminologii, stanowiły kolejne 6% próby badawczej.

Analiza rozkładu udziału artykułów dotyczących dialogu obywatelskiego w poszczególnych mediach wykazała stosunkowo duże zróżnicowanie, zarówno jeśli chodzi o ogólną liczbę opublikowanych materiałów, jak i samą liczbę treści dotyczących dialogu obywatelskiego. Nie ujawniono jednak istotnych prawidłowości. Ustalono, że typ medium (prasa tradycyjna lub portal internetowy) nie stanowi zmiennej wyjaśniającej. To raczej kwestia zróżnicowania polityki redakcyjnej. Dla przykładu: udział treści dotyczących dialogu obywatelskiego w przypadku „Gazety Wyborczej” i „Dziennika Polskiego” był wyższy w przypadku wydań papierowych aniżeli portali. Natomiast jeśli chodzi o „Gazetę Krakowską”, zachodziła odwrotna tendencja.

Miasto ma głos a obywatele działają

Analizując wyniki wystąpień poszczególnych aktorów dialogu obywatelskiego w Krakowie, przede wszystkim odnotowano brak równowagi w medialnych reprezentacjach poszczególnych jego uczestników. Jak wynika z danych zaprezentowanych na wykresie 1, istnieje znacząca dysproporcja pomiędzy udziałem aktorów dialogu obywatelskiego w ujęciu instytucjonalnym.

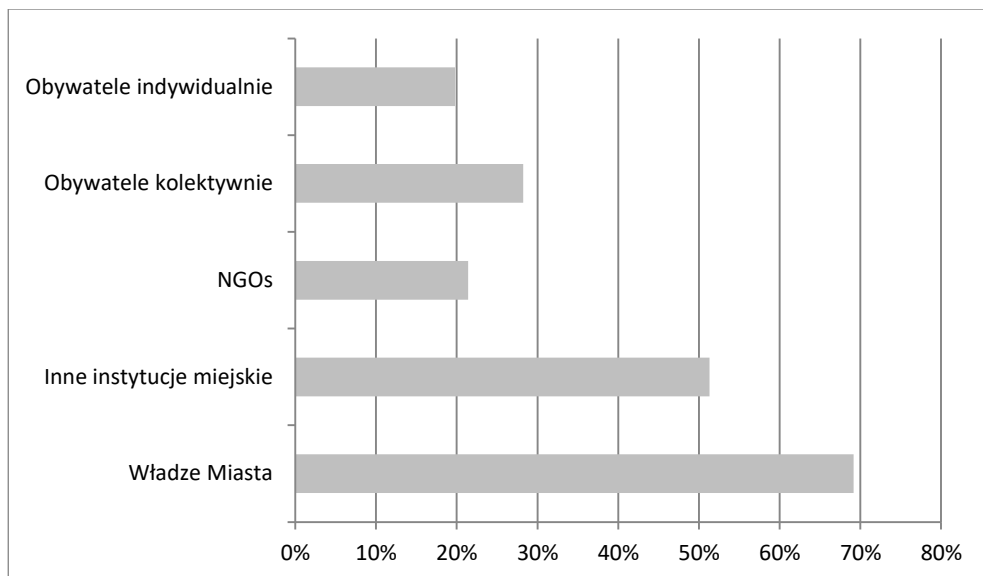
obywatelskiego, należą do nich m.in.: Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie (ZIKiT), Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM), Zarząd Budynków Komunalnych (ZBK).

¹⁸ Definiowanie na podst.: *Organizacje Pozarządowe – Podstawowe Pojęcia*, http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Podstawowe_pojecia,380.html (25.11.2017).

¹⁹ W założeniach badawczych przyjęto, że artykuł dotyczący dialogu obywatelskiego to taki, w którym występuje przynajmniej jedno z wymienionych w kluczu kategoryzacyjnym narzędzi dialogu obywatelskiego.

Reprezentanci Miasta Kraków pojawiali się w niemalże 70% jednostek analizy, natomiast reprezentanci organizacji pozarządowych tylko w 21%.

Wykres 1. Reprezentacje procentowe poszczególnych aktorów dialogu obywatelskiego w artykułach dotyczących dialogu obywatelskiego [n=616].

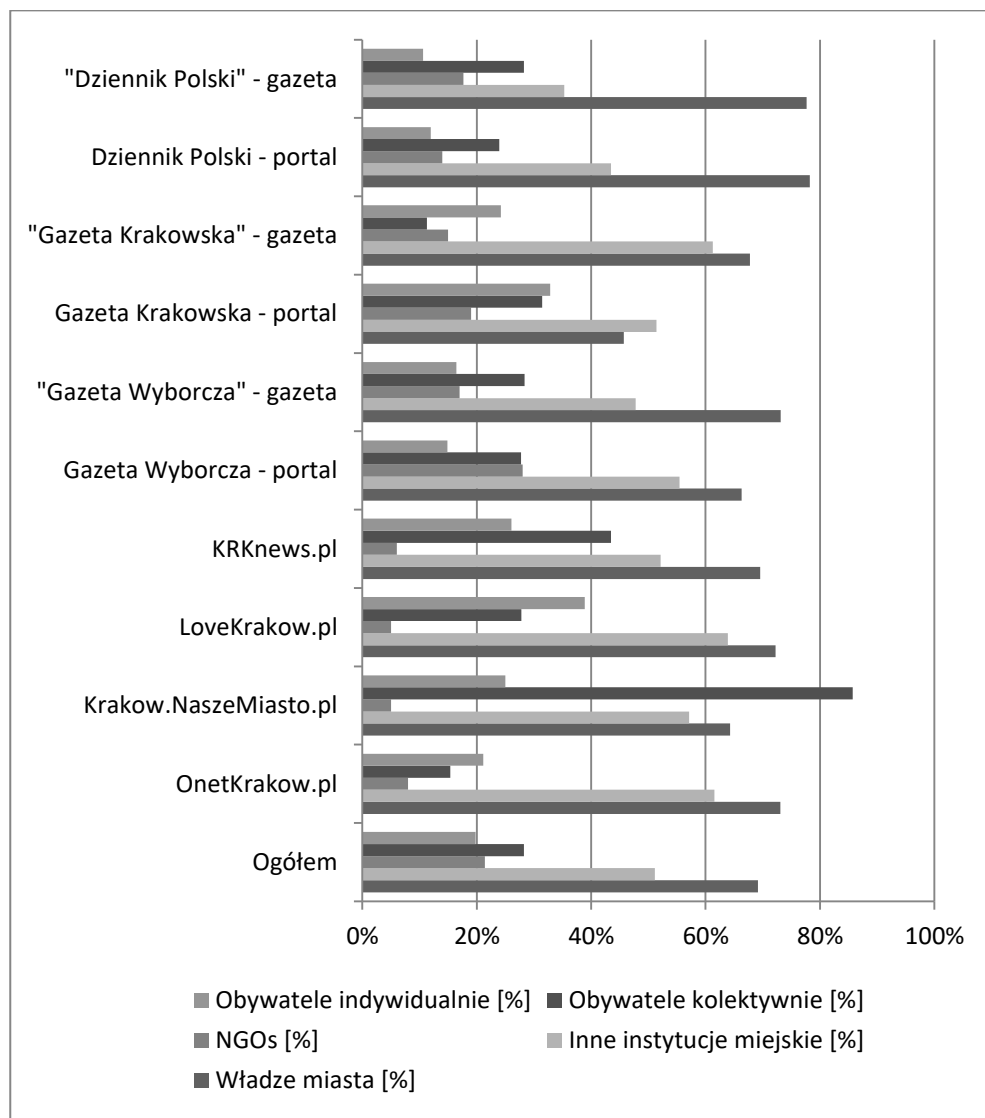

Źródło: Badania własne

Porównanie wystąpień aktorów w poszczególnych mediach przedstawione na wykresie 2 pokazuje, że reprezentacja władz miasta jest, ogólnie rzecz ujmując, podobnie wysoka prawie we wszystkich z badanych mediów. Najwyższy udział występuje w „Dzienniku Polskim”, zarówno w gazecie, jak i w portalu wynosi on 78%. Najrzadziej przedstawiciele władz miasta pojawiali się w portalu „Gazety Krakowskiej” (46%). Natomiast w przypadku wystąpień organizacji pozarządowych w poszczególnych mediach zaobserwowano, że istnieje istotne zróżnicowanie co do wartości. Ich obecność najstąbiej wypada w krakowskich portalach informacyjnych. W LoveKrakow.pl oraz Krakow.NaszeMiasto.pl wynosi ona zaledwie po 5%. Najczęściej o organizacjach pozarządowych pisała krakowska „Gazeta Wyborcza” na swoim portalu internetowym – były one obecne w 28% publikacji. Warto tutaj zwrócić uwagę na stosunkowo wysoki udział nieformalnych grup obywateli w medialnym dyskursie o dialogu obywatelskim. Wynosi on ogółem 28%, a zatem przewyższa odsetek wystąpień organizacji pozarządowych we wszystkich mediach. Co więcej, na portalu Krakow.NaszeMiasto.pl, osiągając wartość 86%, przewyższa reprezentacje władz miasta w każdym z objętych monitoringiem mediów. Także reprezentacja obywateli występujących

indywidualnie ma stosunkowo stabilną pozycję w lokalnej medialnej sferze publicznej. Najwyższe wartości odnotowano na portalu LoveKrakow.pl (39%), natomiast najniższe – w wysokości 11% – w papierowym wydaniu „Dziennika Polskiego”.

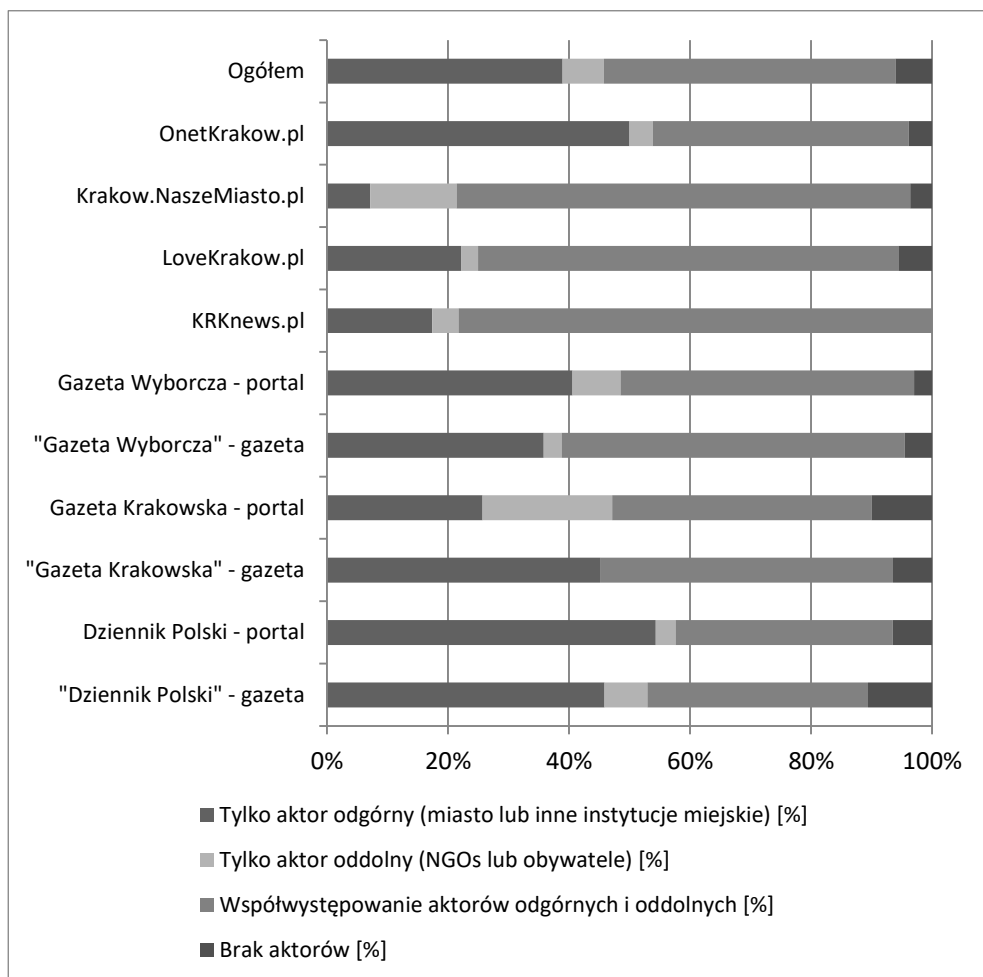
Wykres 2. Występowanie aktorów dialogu obywatelskiego w badanych mediach [n=616].

Źródło: Badania własne.

Analiza współwystępowania aktorów w poszczególnych mediach, którą obrazuje wykres 3, wykazała, że krakowskie portale KRKnews.pl, Krakow.NaszeMiasto.pl oraz LoveKrakow.pl osiągnęły najwyższy odsetek publikacji, w których wystąpili zarówno przedstawiciele władz miejskich, jak i obywateli. Wyniósł on odpowiednio: 78%, 75% oraz 69%. W przypadku „Dziennika Polskiego” oraz portalu „Gazety Krakowskiej” można zaobserwować najwyższy udział materiałów, w których nie wystąpił żaden z aktorów dialogu obywatelskiego – artykuły te stanowiły 11% oraz 10% wszystkich opublikowanych tekstów.

Wykres 3. Występowanie oraz współwystępowanie aktorów dialogu obywatelskiego odgórnych i oddolnych w badanych mediach [n=616].

Źródło: Badania własne.

Jak ustalono, organizacje pozarządowe mają stosunkową niską reprezentację w krakowskich mediach, jednak o kilku z nich dziennikarze pisali często. W przedziale czasu objętym badaniem należały do nich (w kolejności częstości występowania): Stowarzyszenie Logiczna Alternatywa dla Krakowa, Stowarzyszenie Miasto Wspólne (dawniej Kraków Przeciwko Igrzyskom), Stowarzyszenie Pracownia Obywatelska, Instytut Myśli Obywatelskiej im. Stańczyka (Fundacja Stańczyka), Stowarzyszenie Krakowski Alarm Smogowy, Fundacja Pro-Prawo Do Życia, Stowarzyszenie Wspólne Czyżyny, Stowarzyszenie Kraków Miastem Rowerów, Fundacja Napraw Sobie Miasto.

Co interesujące, w krakowskich mediach pojawiało się także wiele zorganizowanych grup obywateli działających w formie nieformalnej lub półformalnej, takich jak Społeczna Inicjatywa ADA Sie, Inicjatywa Witajcie w Krakowie, czy Babki z Nowej Huty. Jednak sposób, w jaki dziennikarze opisywali różnego typu inicjatywy oddolne, nie zawsze umożliwiał czytelnikowi rozpoznanie, czy ma do czynienia z organizacją pozarządową, grupą nieformalną, czy też partią polityczną. Należy tutaj zaznaczyć, że reprezentanci lokalnych oddziałów partii niejednokrotnie byli przedstawiani jako miejscy aktywiści (np. „aktywiści miejscy z partii Razem”, „aktywiści z partii Wolność”).

Co z dialogiem?

Dialog obywatelski jest obecny w lokalnym dyskursie medialnym Krakowa, ale poziom instytucjonalny jest mało widoczny. Nie przebija się on na poziomie językowym, choć w rzeczywistości jest obecny w tekstach. Może to wskazywać na to, że dziennikarze bardzo rzadko operacjonalizują dialog obywatelski jako współpracę miasta z organizacjami pozarządowymi. Pojmują to pojęcie bardzo szeroko, co może prowadzić do zakorzeniania go w medialnej sferze publicznej głównie przez pryzmat aktywności społecznej oraz inicjatyw oddolnych. Analiza jakościowa zebranego materiału badawczego wykazała, że autorzy publikacji rzetelnie informują o przebiegu wydarzeń o potencjale dialogowym, ale nie informują o samym mechanizmie dialogu obywatelskiego, nie wyjaśniają go, a często również nie wskazują jego aktorów oraz ich kompetencji.

Najczęściej w publikacjach o dialogu obywatelskim występowały władze miejskie, natomiast najrzadziej organizacje pozarządowe. W 87% badanych doniesień medialnych pojawili się przedstawiciele instytucji miejskich, w 55% organizacje pozarządowe oraz obywatele występujący kolektywnie lub indywidualnie. Udział organizacji pozarządowych wyniósł jedynie 21%. W publikacjach dotyczących dialogu obywatelskiego w Krakowie aktor odgórny występuje bardzo często, ale jego obraz medialny ma zazwyczaj charakter statyczny – trudno dostrzec inicjatywę odgórną, nawet jeśli ma ona miejsce,

a należy odnotować, że w rzeczywistości, w przeważającej części przypadków ma ona miejsce. Natomiast reprezentacje medialne aktorów oddolnych w dużej mierze charakteryzują się dynamicznym obrazem, tzn. aktorzy ci przedstawiani są jako inicjujący opisywane działania. Warto tutaj zaznaczyć, że jest to obraz dialogu obywatelskiego niezgodny z zamysłem, jaki towarzyszył twórcom tego pojęcia. Zarówno regulacje Komisji Europejskiej, jak i stopniowo wprowadzane w Polsce mechanizmy dialogu obywatelskiego związane są z koncepcją procesu inicjowanego odgórnie.

W Krakowie rośnie liczba nieformalnych zbiorowych działań oddolnych, o których dziennikarze piszą częściej niż o organizacjach pozarządowych. Analiza występowania aktorów oddolnych w publikacjach dotyczących dialogu obywatelskiego, a konkretnie proporcje udziału organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych pozwalają wysunąć wnioski potwierdzające aktualne analizy aktywności w obrębie społeczeństwa obywatelskiego, które zwracają uwagę na trwające procesy deinstytucjonalizacji aktywności obywatelskiej i społecznej²⁰. Mówi się nawet o sektorze społecznościowym, co ma być przejawem dehomogenizacji społeczeństwa obywatelskiego²¹.

Medialny obraz dialogu obywatelskiego może sugerować kryzys zaufania do sektora pozarządowego jako reprezentacji obywateli. Badania polskich aktywistów ujawniają ich niechęć do formalizowania swojej działalności, która prowadzi do wzrostu znaczenia profesjonalizacji, a to zaś skutkuje koncentrowaniem się na instytucji jako organizacji, zamiast na samej idei działania²². Świadczy to o zmianach kulturowych zachodzących w obrębie polskiego społeczeństwa obywatelskiego i dywersyfikacji tego obszaru rozróżniającego tych, którzy działają na rzecz dobra publicznego, i tych, którzy wolą działać na rzecz dobra wspólnego.

Na koniec warto dodać, iż w tle niniejszej analizy wyłaniają się inne istotne i problematyczne aspekty związane z zagadnieniem społeczeństwa obywatelskiego w Polsce – natury normatywnej, pojęciowej, a także funkcjonalnej, w tym m.in. szersza debata nad kształtem i definiowaniem społeczeństwa obywatelskiego oraz trzeciego sektora i takie pytania, jak: czy należy trzeci sektor utożsamiać wyłącznie z organizacjami pozarządowymi, w jaki sposób postrzegać nieformalne formy zrzeszeniowe, czy też: jak traktować ich aktywność polityczną²³?

²⁰ B. Skrzypczak, *(Proto)instytucje społecznościowe – przejawy i formy deinstytucjonalizacji aktywności obywatelskiej i społecznej*, [w:] *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społecznościowego w Polsce*, R. Krenz, S. Mocek, B. Skrzypczak (red.), Warszawa 2015, s. 171-196.

²¹ A. Kościański, *Do i od obywatelskości. Charakter zaangażowania obywatelskiego w Polsce i próba jego socjologicznej interpretacji*, [w:] *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społecznościowego w Polsce*, R. Krenz, S. Mocek, B. Skrzypczak (red.), Warszawa 2015, s. 23-38.

²² B. Skrzypczak, *(Proto)instytucje społecznościowe...*, op. cit., s. 172.

²³ Zob. debatę nad kształtem i definiowaniem trzeciego sektora oraz zróżnicowaniem form aktywności

Bibliografia

- Długosz D., Wygnański J. J., *Obywatele współdecydują*, Warszawa 2005.
- Dobek-Ostrowska B., Wiszniowski R., *Teoria komunikowania publicznego i politycznego*, Wrocław 2013.
- Dobek-Ostrowska B., *Komunikowanie polityczne i publiczne*, Warszawa 2012.
- Frączek P., *Dialog obywatelski jako forma współrzędzenia*, „Federalistka”, 2010, nr 1, s. 54-65.
- Hess A., Bukowski M., Grzechnik J., Klytta W., *Dialog obywatelski w Krakowie 3. Reprezentacje medialne*, Nowy Targ – Kraków 2017.
- Kościański A., *Do i od obywatelskości. Charakter zaangażowania obywatelskiego w Polsce i próba jego socjologicznej interpretacji*, [w:] *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społecznościowego w Polsce*, R. Krenz, S. Mocek, B. Skrzypczak (red.), Warszawa 2015, s. 23-38.
- McCombs M., Show D., *The Emergence of American Political Issues*, St. Paul 1977.
- McNair B., *An introduction to political communication*, Fifth Edition, London and New York 2011.
- McQuail D., *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2012.
- Schimanek T., *Dialog obywatelski. Polska 2007*, Warszawa 2007.
- Skrzypczak B., *(Proto)instytucje społecznościowe – przejawy i formy deinstytucjonalizacji aktywności obywatelskiej i społecznej*, [w:] *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społecznościowego w Polsce*, R. Krenz, S. Mocek, B. Skrzypczak (red.), Warszawa 2015, s. 171-196.

Źródła internetowe

- Organizacje Pozarządowe – Podstawowe Pojęcia*, <http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Podstawowe,pojencia,380.html> (25.11.2017).
- Porozumienie o współpracy zawarte pomiędzy Gminą Miejską Kraków – Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim* nr W/V/22/SO/16/2015 z dnia 5 lutego 2015 roku, <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/152932/karta> (27.04.2018).
- Program współpracy, Poradnik ngo.pl, <http://poradnik.ngo.pl/program-wspolpracy#Czy%20program%20wsp%C3%B3%C5%82pracy%20powinien%20by%C4%87%20roczny%20czy%20wieloletni?> (2.11.2017).
- Zasady Dialogu Społecznego. Dokument programowy rządu przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 października 2002 r.*, Warszawa 2002, http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Zasady_Dialogu_Spolecznego_dokument_programowy.pdf (14.03.2017).

The Civil Dialogue in Cracow. The Media Representation of the Actors of the Civil Dialogue in Cracow

Summary

The article considers the role of media research in the analysis concerning the functioning of local civil dialogue. The author assumes that the media, particularly local media, are an important intermediary in shaping the public sphere. As such they have the potential to inform and educate people about the civil dialogue and its participants. The performed analysis of the media representation of the actors of the civil dialogue is used to answer the following question: is civil

obywatelskiej przedstawioną w: „Animacja Życia Publicznego”, 2014, nr 1(18); w tym m.in.: K. Herbst, *Czym jest trzeci sektor?*, „Animacja Życia Publicznego”, 2014, nr 1(18), s. 16-19; K. Frączek, *Strukturalizacja, instytucjonalizacja, formalizacja. O różnorodności form działania organizacji pozarządowych*, „Animacja Życia Publicznego”, 2014, nr 1(18), s. 30-31.

dialogue in institutional terms present in the local media discourse?

Keywords: civil society, local media, local civic dialogue, media representations, public sphere.